

BANKACILIK
DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU

BDDK Çalışma Raporları : 2006-3

Bankalarda Operasyonel Risk Veri Tabanının Oluşturulması

Mart - 2006

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU

BDDK Çalışma Raporları
No: 2006/3

Bankalarda Operasyonel Risk
Veri Tabanının Oluşturulması

Murat MAZIBAŞ*

* Bankacılık Uzmanı, Strateji Geliştirme Dairesi, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)

Bu alışmada yer verilen grşler yazarın sorumluluğunda olup Bankacılık Dzenleme ve Denetleme Kurumunu bağlamaz.

Bilgi ve Grřleriniz İin:
Murat MAZIBAŞ (312) 455 6641, mmazibas@bddk.org.tr

Developing Operational Risk Database in Banks

ABSTRACT

In Turkish banking system, efforts on developing operational risk management systems face significant challenges. These challenges take their sources from the extent of current practices from the fundamentals of a modern risk management system. Modern operational risk management requires banks identify, quantify and measure risks before taking any risk management measures. Efforts on establishing an operational risk management system along with technical studies should start with activities on internalizing the risk management. In the process of internalizing risk management, bank management has vital role. Therefore, bank management should take risk management issues seriously, convince and assure people that risk management is an indispensable part of modern bank management.

Operational risk database is a necessary part of operational risk measurement and management process. Depending on the its scope of application and dissimilarities with other risk databases, it requires careful attention.

In this paper, operational risk database issue is discussed with taking special consideration on the challenges Turkish banks have to confront with. In this manner, paper is organized for providing the most essential and, if necessary, detailed knowledge on guiding standards on data collection; functions, tasks and responsibilities in database development process; database development project; potential problems and suggestions on their solutions.

Bankalarda Operasyonel Risk Veri Tabanının Oluşturulması

ÖZET

Bankalarda, operasyonel risk yönetimi sistemlerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalarda önemli birçok sorunla karşı karşıya kalınmaktadır. Bu sorunların büyük çoğunluğu, mevcut risk yönetimi uygulamaları ile modern risk yönetiminin temel unsurları arasındaki mesafeden kaynaklanmaktadır. Modern operasyonel risk yönetimi, bankaların herhangi bir risk yönetimi tedbiri almadan veya risk yönetimi faaliyeti gerçekleştirmeden evvel risklerini tanımlamalarını, sayısallaştırmalarını ve ölçmelerini zorunlu görmektedir. Operasyonel risk yönetimi sisteminin oluşturulmasına yönelik çalışmalar, teknik konularda yapılacak çalışmaların yanında, risk yönetimini bankada içselleştirecek faaliyetlerle başlamalıdır. Risk yönetiminin içselleştirilmesi banka yönetimi hayati bir rol üstlenmektedir. Bu nedenle, banka yönetimi risk yönetimini benimsemeli, banka çalışanlarını ve ilgili kesimleri risk yönetiminin modern bankacılık yönetiminin vazgeçilmez bir unsuru olduğu konusunda ikna etmeli ve bunu temin etmelidir.

Operasyonel risk veri tabanı, operasyonel risk ölçümü ve yönetimi süreçlerinin vazgeçilmez bir parçasıdır. Uygulama kapsamı ve diğer risklere ilişkin veri tabanları ile arasındaki farklılıklar nedeniyle operasyonel risk veri tabanına özel önem verilmesi gereklidir.

Çalışmada, operasyonel risk veri tabanı konusu, bankaların karşı karşıya buldukları potansiyel güçlükler göz önünde bulundurularak ele alınmaktadır. Bu kapsamda, operasyonel risk veri tabanı sisteminin oluşturulması esnasında en gerekli görülen ve gerektiğinde detaylandırılmış olarak; genel hususlara, yol gösterici nitelikteki standartlara, veri tabanının oluşturulması sürecinde banka içindeki fonksiyonlarla görev ve sorumluluk dağılımına, veri tabanı projesi esnasında dikkat edilmesi gereken konular ile operasyonel risk verilerinden kaynaklanan sorunlar ve bu sorunların ne şekilde aşılabileceğine dair değerlendirmelere yer verilmektedir.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	I
ÖZET	II
İÇİNDEKİLER	III
GİRİŞ	1
I. GENEL HUSUSLAR	3
II. VERİ TOPLAMAYA İLİŞKİN STANDARTLAR.....	4
III. VERİ TABANININ OLUŞTURULMASINDA GÖREV DAĞILIMI	6
1. BANKA YÖNETİMİ	6
2. OPERASYONEL RİSK YÖNETİMİ BİRİMİ	7
3. BİLGİ TEKNOLOJİLERİ BİRİMİ.....	8
4. İÇ KONTROL VE TEFTİŞ BİRİMLERİ.....	9
5. DİĞER RİSKLERE İLİŞKİN BİRİMLER	10
6. İŞKOLU VE FAALİYETLERDE GÖREVLİ YÖNETİCİLER VE ÇALIŞANLAR	10
IV. VERİ TABANI PROJESİ.....	12
V. VERİLER VE VERİ TABANI İLE İLGİLİ KARŞILAŞILABİLECEK SORUNLAR	13
1. VERİ KALİTESİNE İLİŞKİN SORUNLAR	13
2. VERİLERİN TOPLANMASINDA YAŞANABİLECEK GÜÇLÜKLER	13
a) Kayıp Olayının Gizlenmesine ve Raporlanmamasına Yönelik Saikler	14
b) Veriler ve Veri Toplama Süreci Konusundaki Bilgi Noksanlığı.....	14
c) Risk Kültürünün Yerleşmemiş Olması	14
d) Veri Toplama Süreçlerinin ve Sistemlerinin Tasarımından Kaynaklanan Sorunlar	14
e) Veri Girişine Yönelik Olarak Oluşturulan Bilgi İşlem Sistemlerinin Yetersizliği veya Kullanışsızlığı ...	15
f) Yönetimin Sürece Sahip Çıkması.....	15
3. BANKA İÇİNDE GELİŞTİRME VEYA DIŞARIDAN SATIN ALMA TERCİHİ	15
4. SİSTEM UYUŞMAZLIKLARI	15
5. DIŞSAL VERİ İHTİYACI	16
6. DIŞSAL VERİLERİN KULLANIMINDAN KAYNAKLANABİLECEK SORUNLAR	16
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	18
KAYNAKLAR	20

GİRİŞ

Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel-II) operasyonel riskler konusundaki farkındalığın gelişimine önemli katkılarda bulunmaktadır. Operasyonel risklerin de yasal sermaye tahsis edilmesi gereken riskler arasına dahil edilmesi ile operasyonel riskin mutlaka yönetilmesi gereken önemli bir risk olduğu konusundaki bilinç pekişmiştir.

Türk bankacılık sisteminde operasyonel risklerin yönetimine yönelik çalışmalarda risk yönetim sisteminin temel unsurlarının oluşturulması önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır¹. Operasyonel riskin kendine özgülüğü nedeniyle oluşturulması gereken risk yönetim sistemi de diğer risklerden belirgin farklılık taşımaktadır. Risk yönetim sisteminin en önemli aşamalarından olan risklerin ölçümü için belirli niteliklere sahip operasyonel risk verisinin mevcudiyeti kritik öneme sahiptir².

Risk verilerinin toplanması ve bunların analize uygun hale getirilmesi için bir veri tabanı sisteminin bulunması gereklidir. Operasyonel risk veri tabanı, banka içerisindeki tüm iş kollarından ve faaliyetlerinden birbirinden farklı birçok operasyonel risk verisi topluyor olması nedeniyle kapsamı ve sürece katılan birimler itibariyle bankanın en kapsamlı veri tabanı sistemlerinden birisini oluşturmaktadır.

Operasyonel risk veri tabanının oluşturulması ve bununla ilgili sistemlerin geliştirilmesi öncesinde bir takım soruların cevaplandırılması gereklidir. Bunların başında şunlar gelmektedir:

- Banka yönetiminin operasyonel risk yönetimine yaklaşımı, riskin sayısallaştırılmasını ve ölçülmesini destekleyebilecek düzeyde midir?
- Bankada operasyonel riskler ve risk yönetimi konusunda kültür ne düzeydedir?
- Bankanın operasyonel risk yönetimi yaklaşımı risk ölçümü ile desteklenmeyi gerektirecek düzeyde gelişmiş midir?
- Bankanın operasyonel risk ölçüm sistemi mevcut mudur? Henüz mevcut değilse nasıl bir risk ölçüm yaklaşımı benimsenmesi planlanmaktadır?
- Bankada operasyonel risklerin sayısallaştırılmasına ve ölçülmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmış mıdır? Yapılmamışsa ne tür bir çalışma yapılması planlanmaktadır?

¹ Türk bankacılık sisteminde operasyonel risk yönetimi uygulamalarına ilişkin değerlendirmeler için bakınız Mazıbaş (2003).

² Türkiye Bankalar Birliği nezdinde çalışmalar yapan Operasyonel Risk Alt Çalışma Grubunun operasyonel risk veri tabanı konusundaki çalışması bu konuya bankacılık sisteminin bakış açısını yansıtmaya yönelik önem taşımaktadır. Bu çalışma için bakınız TBB (2004).

- Bankanın operasyonel risklerinin belirlenmesine ve tanımlanmasına yönelik herhangi bir çalışma yapılmış mıdır? Yapılmışsa ne tür sonuçlara ulaşılmıştır?
- Benimsenen risk ölçüm yaklaşımı ne tür verilerin toplanmasını gerektirmektedir?

Bu soruların cevaplandırılması, bankada operasyonel risk veri tabanının oluşturulması için gerekli ortamın ve bu konudaki yeterli bilincin bulunup bulunmadığının belirlenebilmesi için önemli bir aşamayı oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, Türk bankacılık sisteminde operasyonel risk veri tabanının oluşturulması sürecine, bu süreçte hangi sorunlarla karşılaşılacağına ve bunların ne şekilde çözülebileceği konularında kapsamlı bilgiler aktarmak suretiyle bu konuda çalışma yürüten veya yürütmeyi planlayan bankaların ve kuruluşların çalışmalarına katkıda bulunmaktır.

Çalışmada, Türk bankacılık sisteminde bankaların operasyonel risklerinin yönetimi için oluşturacakları sistemlerde göz önünde bulundurulması gereken genel hususlar, yol gösterici nitelikteki standartlar, veri tabanının oluşturulması sürecinde banka içindeki görev ve sorumluluk dağılımı, veri tabanı projesi esnasında dikkat edilmesi gereken konular ile operasyonel risk verilerinden kaynaklanan sorunlar ve bu sorunların ne şekilde aşılabileceğine dair değerlendirmelere yer verilmektedir.

I. GENEL HUSUSLAR

Operasyonel risk, bankanın alınan finansal pozisyonlar gereği karşı karşıya kaldığı bir risk değildir. Operasyonel risk, bankanın tüm faaliyetlerinde ve süreçlerinde kullanılan sistemlerden, uygulanan süreçlerden, banka müşterileri ve çalışanlarını da kapsayacak şekilde tüm insanlardan kaynaklanmaktadır. Bunun yanında, operasyonel risk banka yönetiminin kontrolünün dışında kalan banka dışı olayları da kapsamaktadır³.

Operasyonel risklerin yönetiminde banka yönetiminin (üst düzey yönetim ve yönetim kurulunu da içine alan fonksiyon) riskin bilincinde olması ve bu bilinç içerisinde risk yönetim sistemlerini oluşturması önem kazanmaktadır. Operasyonel risk verilerinin toplanması ve veri tabanının oluşturulması sürecinde de risk yönetimi bilinci ön plana çıkmaktadır.

Banka faaliyetlerinin çalışanlarca risk bilinci içerisinde yerine getirilmesi önemli bir konudur. Risk verilerinin toplanarak veri tabanına aktarımı operasyonel riskler konusunda belli bir bilgi birikimini de gerektirmektedir. Bu aşamada banka faaliyetlerini yerine getiren ve oluşturulacak veri tabanına bilgilerin girilmesi işlemini gerçekleştirecek kişilerin, hakkında bilgi toplanacak operasyonel risklerin tanımı, özellikleri, veri türleri, bu verilerin nerelerden elde edileceği ve veri tabanına hangi kapsam ve içerikte nasıl aktarılacağı konusunda yeterli düzeyde bilgilendirilmeleri gereklidir. Bu bilgilendirme sayesinde veri aktarım süreçlerinin daha iyi işlenmesi sağlanabilecektir.

³ Operasyonel riskin tanımı, niteliği, unsurları, operasyonel risk olayları ve operasyonel riskin diğer risklerle etkileşimine ilişkin detaylı bilgi ve değerlendirmeler için bakınız Mazıbaş (2002 ve 2005b).

II. VERİ TOPLAMAYA İLİŞKİN STANDARTLAR

Bankaların operasyonel risk veri tabanı sistemleri için içsel verilerin toplanması esnasında, veri toplama sürecine ilişkin olarak bazı ölçütlerin geliştirilmesi ve bunlara uyumun sağlanması gereklidir. Bu standartlardan bazıları şunlardan oluşabilecektir⁴:

- Veri toplama süreci; bankanın operasyonel risklerine, risk verilerine, bunların ölçüm yöntemlerinde kullanımına ve içsel veri toplama süreciyle ilgili olarak Basel-II ile getirilen temel ölçütlere uyumlu olmalıdır.
- Bankanın, yönetim tarafından yazılı hale getirilerek banka içinde ilgili tüm taraflara iletilmiş operasyonel risk veri toplama politikası ve bunun uygulanmasına ilişkin stratejileri bulunmalıdır.
- İçsel veri toplama sürecinin amacı, temel unsurları, işleyiş biçimi ile yetki ve sorumluluk dağılımları belirlenmeli, yazılı hale getirilmeli ve oluşturulan yapı banka yönetimi tarafından onaylanarak düzenli aralıklarla gözden geçirilmelidir.
- Hangi verilerin, nerelerden, hangi kapsam ve nitelikte toplanacağı konusunda veri çeşitleri, iş kolları ve faaliyetler bazında gerekli “gerçekçi ve uygulanabilir” sınıflandırmalar geliştirilmiş olmalıdır.
- Veri toplama süreci, bankanın tüm önemli faaliyetleri ile bunlardaki operasyonel riskleri içerebilecek şekilde kapsamlı olmalı, önemli faaliyetleri ve risk tutarlarını dışarıda bırakmamalıdır.
- Toplanacak kayıp tutarlarıyla ilgili olarak bankanın faaliyetleri ve ölçeği ile uyumlu bir alt eşik belirlenmiş olmalı ve bu eşğin üzerinde kalan operasyonel risk kayıp olaylarına ait veriler toplanmalıdır.
- Bankada, risk ölçümü ve yönetimi amaçlarına uygun, güvenilir ve denetlenebilir veriler toplanabilmesi için gerekli bilgi işlem altyapısı, süreç ve sistemler oluşturulmuş olmalıdır.
- Veri toplama süreci, bankanın organizasyon ve faaliyet yapısında, risk profilinde ve kontrol ortamındaki değişiklikler nedeniyle ortaya çıkabilecek yeni gereksinimleri karşılayabilecek düzeyde esnek olmalıdır.
- Bankanın risk yönetim sisteminin mimarisi; süreçler, sistemler ve riskin ele alınış biçimindeki değişmeden kaynaklanabilecek ilave veri gereksinimini karşılamak için gerekli değişiklik ve ilaveleri yapmaya elverişli olmalıdır.

⁴ Basel Komitesince, bankaların operasyonel riskler için yasal sermaye hesaplamada ileri ölçüm yaklaşımını kullanabilmeleri için asgari olarak uyum sağlamaları gerekli ölçütlere, bu kapsamda operasyonel risk verilerine ve veri toplama süreçlerine yönelik olarak getirdiği ölçütlere ilişkin olarak bakınız BCBS (2001a, 2001b, 2004 ve 2005). Risk verilerine ilişkin değerlendirmeler için ise bakınız Mazıbaş (2005a).

- Operasyonel risk unsuru taşıyan kredi ve piyasa riski olaylarına ait verilerin ne şekilde ele alınacağı konusunda açık ve detaylı ölçütler belirlenmiş olmalıdır.
- Veri toplama sürecine ilişkin geçerlilik ve kalite güvencesi ölçütleri belirlenmiş ve denetim otoritesi, iç denetim birimleri ve dış denetim kuruluşlarınca incelemeye elverişli düzeyde yazılı hale getirilmiş olmalıdır.
- Veri toplamada kullanılan yöntem ve süreçlere ilişkin banka içerisindeki izin süreci, göz önünde bulundurulan ölçütler ve bu ölçütlere uyum düzeyi, düzenli olarak iç denetim birimlerince kontrol edilmelidir.
- Toplanan veriler, içsel risk yönetimi amaçlarına dönük olarak banka yönetimine raporlanıyor olmalıdır.
- Bankanın faaliyet yapısı ve kontrol ortamındaki değişikliklerin veriler üzerindeki etkileri, düzenli olarak gözden geçirilmeli ve geçerliliğini kaybetmiş verilerle ilgili olarak yapılacak işlemler belirlenmiş olmalıdır.

III. VERİ TABANININ OLUŞTURULMASINDA TARAFLAR VE GÖREV DAĞILIMI

Operasyonel risk veri tabanının oluşturulması ve veri tabanının sürekli işlerliğinin sağlanması, sürece birçok farklı birim ve kişilerin dahil olmasını gerektirmektedir. Operasyonel risklerin kendine özgü niteliği ve risk verilerinin çeşitliliği veri tabanının taraflarının da çok sayıda olmasını beraberinde getirmektedir.

Operasyonel risk veri tabanının oluşturulması ve idame ettirilmesinde görev alacak başlıca taraflar genel olarak şu şekilde ifade edilebilir:

- Banka yönetimi
- Operasyonel risk yönetimi birimi
- Bilgi teknolojileri (BT) birimi
- İç kontrol ve teftiş birimleri
- Diğer risklerle ilgili birimler (Kredi riski, piyasa riski yönetimi birimi vb)
- İşkolu ve faaliyetlerde görevli yönetici ve çalışanlar.

1. Banka Yönetimi

Operasyonel risk yönetiminin banka genelinde ve bankanın tüm faaliyetlerine ilişkin süreçlerde ve sistemlerde gerçekleştirilmesi gereklidir. Bu nedenle gerekli verilerin kapsamı da aynı genişlikte olmak durumundadır. Operasyonel risk verilerinin kapsamının genişliği banka yönetiminin operasyonel risk veri tabanının oluşturulması ve idame ettirilmesindeki rolünü daha önemli hale getirmektedir.

Operasyonel risk veri tabanı oluşturulması ve bunun idame ettirilmesinin sağlanması konusunda banka yönetiminin üzerine düşen görevlerden başlıcaları şu şekilde sıralanabilir:

- Veri tabanının bankanın tamamına yönelik bir proje olmasını sağlamak ve buna sahip çıkmak.
- Banka çapında gerekli bilgilendirme ve bilinç kazandırma çalışmalarını gerçekleştirmek.
- Banka faaliyetlerinin risk yönetimi bilinci içerisinde gerçekleştirilmesine yönelik altyapıyı oluşturmak.
- Operasyonel risk yönetimi sistemleri ile bankanın faaliyetlerinin bütünleştirilmesine yönelik politika ve stratejileri belirlemek, bu konuda gerekli yönetim tedbirlerini almak, veri tabanını bu sistemin önemli bir unsuru olarak benimsemek.

- Projenin amaç, kapsam ve hedeflerini net olarak belirlemek ve bunu ilgili taraflara iletmek.
- Proje için gerekli kaynak tahsisini gerçekleştirmek.
- Veri toplamaya yönelik sistemlerin ve süreçlerin kurulmasına ve bunların etkin bir şekilde çalıştırılmasına dönük tedbirler almak.
- Operasyonel risk veri tabanının oluşturulması ve işletilmesi konusunda görev ve yetki dağılımını açık bir şekilde belirlemek ve ilgili taraflara iletmek.
- Süreç içerisinde ortaya çıkabilecek her türlü sorunun çözümü için zamanında gerekli önlemlerin alınmasını sağlamak.

2. Operasyonel Risk Yönetimi Birimi

Operasyonel risk yönetiminin banka genelinde gerçekleştirilmesinde bu konuda uzman, bununla görevli ve gerekli faaliyetlerin koordinasyonunu ve eşgüdümünü gerçekleştirebilecek bir birimin bulunması, faaliyetlerin etkinliğinin sağlanması ve amaca ulaşılmasında önemli bir rol oynayacaktır.

Oluşturulan veri tabanının idame ettirilmesinden sorumlu bir birimin bulunması veri tabanından beklenen faydaların elde edilmesi için gerekli koşullardan birisidir. Veri tabanının kurulması, idame ettirilmesi ve geliştirilmesinde bu sistemin en önemli kullanıcısı durumunda olan birimin bundan sorumlu olması birçok faydayı beraberinde getirecektir.

Operasyonel risk biriminin, operasyonel risk veri tabanının oluşturulması ve idame ettirilmesinde üstleneceği görevlerden başlıcaları şu şekilde sıralanabilir:

- Bankanın operasyonel risk yönetim sistemi kapsamında risk ölçüm sisteminin ve gerekli bilgi sisteminin tasarımını gerçekleştirmek.
- Banka yönetimi tarafından belirlenen risk yönetimi politika ve stratejileri kapsamında operasyonel risk yönetiminin en etkin ve etkili bir şekilde yerine getirilmesi için ihtiyaç duyulan risk verilerini belirlemek.
- Veri tabanının bankanın risk yönetim sistemi içerisindeki yerini belirlemek, bu kapsamda veri tabanının amacını ve hedeflerini belirlemek.
- Operasyonel risk veri tabanı konusundaki gereksinim analizini gerçekleştirerek, veri tabanının kapsam, içerik, detay düzeyi, kullanılacak teknolojiler, ne tür veriler üretmesi gerektiği gibi temel unsurları belirlemek.

- Veri tabanının oluşturulması için operasyonel risk tanımını belirlemek, verilerin sınıflandırılması ve veri kaynaklarının belirlenmesi gibi ön hazırlıkları gerçekleştirmek.
- Bankanın tüm işkollarındaki ve faaliyetlerindeki operasyonel riskleri, ilgili birim yöneticileri ve çalışanlarıyla ortak çalışmalar yapmak suretiyle belirlemek ve bunlara ait tanımlar geliştirmek.
- Risk verilerinin ne şekilde toplanacağına ilişkin süreçlerin tasarımını gerçekleştirmek.
- Operasyonel risklerin ne şekilde ele alınması gerektiği, risk verilerinin neler olduğu, nerelerden nasıl toplanacağı ve veri tabanına nasıl aktarılacağı konusunda veri toplama sürecinde görevli kişi ve yöneticileri bilgilendirmek.
- Veri tabanının kavramsal ve mantıksal tasarımı süreçlerinde veri tabanı modelcileriyle birlikte çalışarak, tasarım sürecine gerekli profesyonel risk bilgisinin aktarımını sağlamak, bu şekilde amaca en uygun veri ve fonksiyon modelinin geliştirilmesine katkıda bulunmak.
- Veri tabanının fiziksel tasarımında modelcilerle birlikte çalışarak amaca en uygun sistem mimarisinin ve fiziksel tasarımın gerçekleştirilmesini sağlamak.
- Veri tabanının tüm kullanıcılar için en çok fayda sağlayacak şekilde kullanılması konusunda gerekli çalışmaları yürütmek.
- Veri tabanına ilgili işkollarından ve faaliyetlerden bilgilerin aktarımı sürecinin etkin çalışmasını sağlamak, ortaya çıkan sorunların çözümüne katkıda bulunmak.
- Veri tabanının idamesi ve sürekli geliştirilmesi için gerekli çalışmaları ilgili birimlerle ve taraflarla birlikte yürütmek.

3. Bilgi Teknolojileri Birimi

Operasyonel risk veri tabanı sistemi, bankanın bilgi işlem sistemlerinin bir parçası olarak bu sistem altyapısı üzerine inşa edilmektedir. Bir bilgi sistemi olarak ele alındığında operasyonel risk veri tabanı sisteminin oluşturulmasında, idame ettirilmesinde ve geliştirilmesinde bankanın bilgi teknolojileri (BT) biriminin rolünün önemi de ortaya çıkmaktadır.

BT biriminin operasyonel risk veri tabanı ile ilgili görevleri sisteme ilişkin olarak gerçekleştirilen gereksinim analizi ile başlamaktadır. BT biriminin veri tabanı ile ilgili görevleri şu şekilde sıralanabilir:

- Operasyonel risk birimi tarafından, veri tabanına ilişkin yapılan gereksinim analizinin hazırlanması sürecine katılmak, bilgi işlem altyapısı konusunda gerekli bilgilendirmelerde bulunmak.
- Bankanın bilgi işlem sistemi mimarisine uygun bir veri tabanı geliştirilmesi ve sistemler arasındaki uyumsuzluğun engellenmesi için gerekli bilgilendirmelerde bulunmak.
- Veri tabanının oluşturulması sürecine aktif olarak katılmak ve gerekli teknik desteklerde bulunmak.
- Veri tabanı sisteminin bilgi işlem altyapısının yönetimini gerçekleştirmek.
- Veri tabanı sisteminin ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilmesi sürecine aktif olarak katılmak ve gerekli teknik destek sağlamak.

4. İç Kontrol ve Teftiş Birimleri

Operasyonel risk verilerinin bankanın tüm faaliyetlerinden toplandığı ve risk yönetim faaliyetlerinin bankanın tamamına yönelik olarak gerçekleştirildiği göz önünde bulundurulduğunda, bankanın tamamına yönelik iç denetim faaliyetlerini yürüten birimlerin de oluşturulan süreçlere katılımı bir zorunluluk haline gelmektedir.

Bankanın iç denetim (iç kontrol ve teftiş) birimlerinin operasyonel risk veri tabanı kapsamındaki faaliyetlerini veri tabanına girdi sağlama ve veri tabanına ilişkin sistem ve süreçlerin denetimi olmak üzere iki kısımda ele almak mümkündür.

İç denetim birimleri, bankanın maruz bulunduğu operasyonel riskler ve gerçekleşen operasyonel kayıp olayları konusunda birçok bilgiyi de elinde bulundurmaktadır. Bu birimlerin faaliyetleri esnasında elde ettikleri veriler gerek ilgili işkolu ve faaliyet alanından gelen verileri tamamlayıcı olarak gerekse de başlı başına önemli operasyonel risk verileridir. Bu birimlerdeki risk verilerinin veri tabanına aktarılması risklerin boyutu ve risk olayları konusundaki bilgi birikimine önemli katkılarda bulunabilecektir. Verilerin çeşitliliği ve farklı bir takım amaçlar doğrultusunda toplanmış olması bu verilerin bazı filtreleme süreçlerinden geçirilmek suretiyle operasyonel risk veri tabanına aktarılmasını gerektirebilecektir.

İç denetim birimlerinin, bankanın tüm diğer faaliyet ve süreçleri yanında operasyonel risk yönetimi faaliyetleri ve süreçleri ile risk verilerinin toplanması, veri tabanına aktarılması, veri tabanında işlenerek ölçümde ve analizlerde kullanmaya uygun hale getirilmesinden oluşan veri tabanı uygulamaları ve süreçlerini de denetime tabi tutması gereklidir. Gerçekleştirilen kontrol ve denetimler süreç ve sistemlerin güvenilir olmasını, etkin ve amaca uygun bir şekilde işlemesini sağlayacaktır.

5. Diğer Risklere İlişkin Birimler

Operasyonel risk, diğer risklerle sürekli bir etkileşim halindedir. Bu etkileşim çoğu zaman operasyonel riskin diğer risklerin bir nedeni olması, sonucun ya operasyonel kayıp olayı ya da kredi riski, piyasa riski, itibar riski gibi çeşitli risklere ilişkin kayıp olayı şeklinde ortaya çıkması sonucunu doğurmaktadır. Riskler arasındaki bu karşılıklı etkileşim risk verilerinin toplanması esnasında birçok sorunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Özellikle meydana gelen bir kayıp olayının birçok farklı riskle ilişkilendirilmesi nedeniyle hangi riskle ilgili veri tabanına aktarılacağı konusundaki sorun bunların başında gelmektedir. Örneğin meydana gelen bir kredi riski kayıp olayının bir boyutunun operasyonel risk kayıp olayı olması bu kayıp olayının kredi riskine ilişkin veri tabanına mı yoksa operasyonel risk veri tabanına mı aktarılacağına belirlenmesinde sorun yaşanmasına neden olabilmektedir. Bu gibi durumlarda farklı risklerin yönetiminden sorumlu birimlerin ortak çalışmalar yürütmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Operasyonel risk verilerinin toplanması, veri tabanına aktarılması ve risk ölçümünde ve yönetiminde kullanılmaya hazır hale getirilmesi sürecinde riskler arasındaki etkileşim göz önünde bulundurulmalıdır. Bu aşamada, operasyonel risk, kredi riski, piyasa riski, likidite riski, faiz oranı riski gibi önemli bankacılık risklerinden sorumlu birimler arasında veri tabanlarındaki risk verilerinin paylaşımı gereklidir.

Risk yönetiminin bankanın tamamına yönelik olarak bütünleşik olarak gerçekleştirilmesini sağlayabilmek için gerekli alt yapının oluşturulmasına katkıda bulunabilecek bu işbirliği bankanın risk yönetimi fonksiyonunun da etkinliğini artıracaktır.

6. İşkolu ve Faaliyetlerde Görevli Yöneticiler ve Çalışanlar

Operasyonel risk veri tabanının en önemli girdisini oluşturan içsel veriler bankanın iş kollarından ve faaliyet birimlerinden elde edilmektedir. Bu nedenle, verilerin kaynağını oluşturan işkolu ve birimlerde verilerin toplanması sürecinde görev alan yönetici ve çalışanların faaliyetleri ve performansları süreç için kritik önem taşımaktadır.

İş kolu ve faaliyet birimlerindeki yönetici ve çalışanların operasyonel risk verilerinin toplanması sürecindeki görevleri risk olayının ortaya çıkması ile başlamakta ve verilerin veri tabanına aktarılmasına kadar devam etmektedir. İş kolu ve faaliyet birimlerindeki yönetici ve çalışanların veri tabanı ile ilgili görevleri şu şekilde sıralanabilir:

- Kendi faaliyet alanlarındaki operasyonel risklerin belirlenmesi ve tanımlanması konusunda operasyonel risk birimiyle ortak çalışmalar yürütmek

- Veri tabanının tasarımı esnasında veri toplama sürecinin ne şekilde oluşturulması ve işletilmesi gerektiği konusunda görüşlerini iletme
- Risk verilerinin toplanması ve veri tabanına aktarılması konusunda gerekli organizasyon düzenlemelerini yapmak
- Veri toplama sürecinin işleyişi konusunda yeterli düzeyde bilgiye sahip olmak, sürecin geliştirilmesine katkıda bulunmak
- Çalışanlarını risk verilerinin toplanması ve sisteme aktarılması konusunda motive etmek, kayıp olaylarının gizlenmesine yönelik saikleri çözümlenmek, olayların raporlanmasını teşvik edici tedbirleri almak (yöneticilerce)
- Olağan faaliyetler esnasında karar almada risk yönetimi sisteminin bir parçası olarak veri tabanını kullanmak

IV. VERİ TABANI PROJESİ

Operasyonel risk veri tabanının kapsamının geniş olması, oluşturulması sürecinin de buna göre şekillendirilmesini gerektirmektedir⁵. Bankaların operasyonel risk veri tabanının oluşturulması, veri tabanı sistemi ister banka içerisinde geliştirilsin isterse de dışarıdan satın alınsın, tüm unsurlarıyla birlikte bir bütün olarak ve bunu gerçekleştirmek için gerekli faaliyetler de bir proje olarak ele alınmalıdır.

Bankadan bankaya değişebilmekle birlikte ortak olarak veri tabanı projesi öncelikli olarak şu amaçlara ulaşmaya yönelik olarak şekillendirilmelidir:

- Veri tabanının risk yönetimi sürecinin bir parçası olmasını sağlamak
- Bankanın risk yönetimi yaklaşımına uygun veriler temin etmek
- Verilerin doğruluk, tamlık, zamanında erişilebilirlik, tutarlılık, detaylılık ve incelemeye elverişlilik niteliklerini taşımasını sağlamak
- Kullanıcıların içerik gereksinimlerini karşılamak
- Kolay anlaşılabilir ve risk yönetimi sürecinde kullanıcılar tarafından rahatlıkla kullanılabilir bilgiler sağlamak
- Tüm kullanıcılar için kullanım kolaylığı sağlamak
- Kullanıcıların performans gereksinimlerini karşılayabilmek

Proje, planlama ve gereksinim analizi ile başlayan, birbirini takip eden veya birbiriyle eş zamanlı olarak gerçekleştirilen faaliyetlerden oluşmalıdır. Projenin her aşaması önceden planlanmalı, çıkması muhtemel sorunların ne şekilde ele alınacağı ve nasıl çözümlenebileceğine dair eylem planları da içermelidir. Veri tabanı projesi aynı zamanda, ihtiyaç duyulan tüm kaynakları (bilgi, uzmanlık, yazılım, donanım vb.) ve bu kaynakların ne şekilde kullanılacağına ilişkin planları da içermelidir.

Veri tabanı projesinin banka yönetimince sahiplenilmesi, başarılı olması için yönetim tarafından gerekli tedbirlerin alınması ve gelişmelerin sürekli olarak izlenmesi büyük önem taşımaktadır.

⁵ İçsel kayıp verisinin toplanması ve kayıp veri tabanının oluşturulmasına yönelik faaliyetler, karşılaşılan zorluklar, sorunların ne şekilde aşıldığı ve kayıp veri tabanının oluşturulması çalışmalarının ele alınış biçimi ile ilgili olarak uluslararası bir bankanın tecrübeleri için bakınız: Moffitt-Jan van de Lagemaat (2003).

V. VERİLER VE VERİ TABANI İLE İLGİLİ KARŞILAŞILABİLECEK SORUNLAR

Bankalar veri modelinin oluşturulması ve veri tabanı sisteminin kurulması esnasında bir takım sorunlarla ve güçlüklerle karşılaşabileceklerdir. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralanabilecektir:

- Veri kalitesinden kaynaklanabilecek sorunlar
- Verilerin toplanmasında yaşanabilecek güçlükler
- Veri tabanı sisteminin mevcut bilgi işlem sistemiyle uyumsuzluğu
- Veri tabanı sisteminin banka içinde geliştirilmesi veya dışarıdan danışmanlık, yazılım satın alınması konusundaki ikilem
- İçsel verilerin operasyonel risk ölçümü için yetersiz kalması nedeniyle dışsal verilere ihtiyacın ortaya çıkması
- Dışsal verilerin risk ölçümünde kullanılmasında karşılaşılabilecek sorunlar

1. Veri Kalitesine İlişkin Sorunlar

Operasyonel risk verilerinin doğruluk, tamlık, zamanında erişilebilirlik, tutarlılık, detaylılık ve incelemeye elverişlilik niteliklerini taşıması gereklidir. Verilerde bu niteliklerin bir veya birkaçının bulunmaması veya eksik bulunması verilerin kalitesini önemli derecede etkileyecektir.

Bankanın operasyonel risk veri tabanına aktarılacak verilerin kalitesi risk ölçümünün ve yönetiminin başarısını da belirleyen önemli etkenlerin başında gelmektedir. Risk ölçümü verinin mevcudiyeti halinde mümkündür ve risk yönetimi de yeterli düzeyde bilgilendirme halinde yapılabilmektedir. Verilerin gerekli nitelikleri taşınamaması risk ölçümlerinin de sapmalı veya hatalı olmasına neden olabilecektir. Gerçekleştirilen risk yönetimi faaliyetlerinin yanlış veya eksik bilgilendirmeye dayanmasına neden olabilecek böyle bir durumun kendisi ciddi bir operasyonel risk ortaya çıkarmaktadır.

Bu nedenle, ilk olarak riskle ilgili verilerin derlenmesinden ve veri tabanına aktarılmasından başlayarak operasyonel risk verilerinin gerekli nitelikleri taşıması için her aşamada gerekli kontrol süreçlerinin tesis edilmesi gereklidir. Ayrıca, verilerin işlenmesi esnasında bilgi kaybını asgariye indirecek tedbirler alınmalıdır.

2. Verilerin Toplanmasında Yaşanabilecek Güçlükler

Operasyonel risk veri tabanı için gerekli verilerin bankanın ilgili iş kolları ve faaliyet birimlerinden toplanması esnasında, sürecin işleyişini önemli derecede etkileyebilecek çeşitli

sorunlar ve güçlüklerle karşılaşılabilecektir. Karşılaşılabilecek sorunlar ve güçlüklerden bazıları şu başlıklar altında ele alınabilir:

a) Kayıp Olayının Gizlenmesine ve Raporlanmamasına Yönelik Saikler

Veri toplama sürecinin etkinliğini ve başarısını olumsuz yönde etkileyen unsurların başında çeşitli saiklerle bankada kayıp olaylarının gizlenmesi ve raporlanmaması gelmektedir. Bankada risk kültürünün henüz yerleşmemiş olması veya mevcut kültürün kayıp olaylarını gizleme yönünde unsurlar taşıması bunun temel sebepleri arasında yer almaktadır. İş kollarında ve faaliyet birimlerinde meydana gelen kayıp olaylarının saklanması bankanın gerçek risk profili hakkında sağlıklı değerlendirmeler yapılmasını ve ekonomik sermaye tahsisinin risk profili esas alınarak gerçekleştirilmesini engellemektedir. Bu saiklerin ve uygulamaların engellenmesinde banka yönetimine önemli görevler düşmektedir. Yönetimin risk kültürünün yerleştirilmesi ve kayıp verilerinin raporlanması yönünde gerekli motivasyonu sağlaması gereklidir.

b) Veriler ve Veri Toplama Süreci Konusundaki Bilgi Noksanlığı

Veri toplama sürecinin etkin bir şekilde işleyişini engelleyen bir diğer unsur da süreçte görev alan kişilerin sürecin işleyişi konusunda eksik veya yanlış bilgiye sahip olmalarıdır. Süreçte görev alan birimlerin ve kişilerin, sürecin işleyişi hakkında yeterli düzeyde bilgilendirilmeleri, risk yönetimi bilinci düzeylerinin yükseltilmesi gereği öne çıkmaktadır. Bu nedenle ortaya çıkabilecek sorunların çözümünde sürecin işleyişine yönelik yönetim politikalarının ve sürece ilişkin yazılı dokümanların yeterli düzeyde detaylandırılmış olması ve süreç içerisinde görev alan kişilerin bu konuda yeterli düzeyde yetiştirilmesi gereklidir.

c) Risk Kültürünün Yerleşmemiş Olması

Bankada operasyonel risk yönetiminin günlük faaliyet süreçlerinin bir parçası olması ve bu işleyişi destekleyecek risk kültürünün yerleşmiş olması bankanın risk yönetim sisteminin işleyiş başarısını belirleyen en önemli konuların başında gelmektedir. Risk kültürünün desteklediği ve teşvik ettiği bir veri toplama süreci bankanın gerçek risk profili hakkında bilgi edinmeyi de sağlayarak risk yönetimi amaçlarına ulaşılmasını sağlayabilecektir. Bankada risk kültürünün yerleşmesi konusunda üst yönetimden çalışanlarına kadar bir takım görevler düşmektedir. Banka yönetiminin konuyu sahiplenmesi ve bu konudaki çabaları önemli hale gelmektedir.

d) Veri Toplama Süreçlerinin ve Sistemlerinin Tasarımından Kaynaklanan Sorunlar

Bankanın veri tabanının tasarımı kapsamında veri toplama süreçlerinin ve sistemlerinin hatalı veya yetersiz olarak tasarlanması sürecin işleyiş başarısını önemli düzeyde etkileyebilecektir. Süreç tasarımının amaç, ihtiyaç ve beklenen faydalara uygun olarak gerçekleştirilmesi tasarımdan kaynaklanabilecek sorunları da en aza indirebilecektir.

e) Veri Girişine Yönelik Olarak Oluşturulan Bilgi İşlem Sistemlerinin Yetersizliği veya Kullanışsızlığı

Bankanın veri tabanının kullanıcıların sisteme veri girmesi amacıyla kullandığı sistem ara yüzlerinin karmaşık ve kullanışsız olması, süreçlerinin işlem yükünü taşıma veya sürecin gerektirdiği bazı işlemlerin gerçekleştirilmesinde yetersiz kalması da veri toplama sürecinin etkinliğini ve başarısını etkileyecektir. Bu nedenle, ara yüzlerin kullanıcılar için anlaşılabilir olması ve kullanım kolaylığı sağlaması ve sistemlerin kapasitelerinin, işlem kabiliyetlerinin, kullanılabilirliğinin amaca uygun olarak tasarlanması gereklidir.

f) Yönetimin Süreci Benimsemesi

Banka yönetiminin gerekli ortamı oluşturmaması, kaynakları tahsis etmemesi, süreci benimsememesi veya bu konudaki gerekli kararlığı ortaya koyamaması da veri toplama sürecinin risk yönetimi amaçlarına dönük olarak işleyebilmesinin önündeki en büyük engellerden birisini oluşturabilecektir. Yönetimin sahip çıkmaması, verilerin toplanacağı ilgili iş kolu ve faaliyet birimi yöneticilerinin ve çalışanlarının da veri toplama sürecini yeterince benimsememelerine neden olacağından sürecin işleyişini tamamıyla da durdurabilecektir. Bu nedenle, banka yönetiminin bu konudaki kararlılığını ve desteğini en üst düzeyde ilgili tüm taraflara iletmesi, bu konudaki politika ve stratejileri belirlemesi, gerekli kaynak tahsisini gerçekleştirmesi ve faaliyetleri düzenli olarak gözden geçirerek sürecin amaçlar doğrultusunda işleyişini sağlamalıdır.

3. Banka İçinde Geliştirme veya Dışarıdan Satın Alma Tercihi

Bir bankanın içsel operasyonel risk veri tabanını oluşturması esnasında banka yönetiminin politika belirlemesi gereken bir konu da veri tabanı sisteminin banka içerisinde tamamıyla bankanın kendi kaynakları kullanılarak geliştirilmesi veya bu konuda dışarıdan danışmanlık alınması ve veri tabanı sisteminin satın alınması konusudur. Banka yönetimi, her iki yaklaşımın da avantaj ve dezavantajları ile birlikte bu konudaki beklentileri, benimsediği risk yönetimi politikası, risk yönetimi ihtiyaçları ve bankanın kendine özgü özelliklerini de dikkate alarak veri tabanı sisteminin oluşturulması konusundaki politikasını belirlemelidir.

4. Sistem Uyuşmazlıkları

Bankanın operasyonel risk veri tabanı sisteminin bankanın diğer bilgi işlem sistemleri ve risk ölçüm ve yönetim sistemleri ile uyumsuzluğu veri tabanından beklenen faydaların sağlanmasını engelleyebilmektedir. Sistem uyumsuzluğu sorunları özellikle iyi projelendirilmeksizin dışarıdan satın alınan sistemlerde ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca, yeterli düzeyde uyum analizleri gerçekleştirilmediği takdirde bankanın kendi içerisinde geliştirdiği sistemlerde de bu sorunlarla karşılaşılabilir.

Bankanın her ne şekilde edinmiş olursa olsun, veri tabanı sisteminin bankanın mevcut bilgi işlem alt yapısı, yazılım, donanım ve sistem mimarisi açısından uyumlu olması için gerekli analizlerin ve değerlendirmelerin sistem kurulmadan evvel gerçekleştirilmesi gereklidir.

5. Dışsal Veri İhtiyacı

Risk ölçümünde güvenilir yöntemlerin kullanılabilmesi ve yapılan ölçümlerin sağlıklı olabilmesi için yeterli miktarda veriye ihtiyaç bulunmaktadır. Bankaların içsel olarak her bir iş kolu ve faaliyet birimi için operasyonel risk olayları bazında topladığı veriler çoğu zaman ölçümün güvenilir bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için yeterli sayıda olamayabilmektedir. Özellikle düşük sıklıkla gerçekleşen kayıp miktarı yüksek operasyonel risk olayları hakkında iş kollarında genellikle yeterli sayıda veri bulunmamaktadır. Operasyonel risk ölçümünde özellikle kayıp dağılımının kuyruklarının önem taşıması nedeniyle, dağılımın kuyruğunun yeterince incelenebilmesi için bu nitelikteki olaylara ait veri gereksimi ortaya çıkmaktadır.

Bu nedenle, operasyonel risk ölçümü sırasında bankanın içsel verilerine ilave olarak dışsal veri kaynaklarından temin edilen verilere de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tür veriler banka tarafından toplanabileceği gibi dışsal bir veri tabanından da sağlanabilecektir. Dışsal veri tabanı, bankaların bir araya gelerek oluşturdukları ortak bir veri tabanı olabileceği gibi, bazı veri tabanı şirketlerinin topladığı verilerle oluşturduğu bir veri tabanı da olabilecektir.

6. Dışsal Verilerin Kullanımından Kaynaklanabilecek Sorunlar

Banka, kamuya açık bulunan kayıp olaylarını çeşitli veri kaynaklarını kullanarak toplayabilecektir. Ancak bu verilerin özellikle yüksek düzeyde sapmalı olması, subjektif yargılar içermesi ve olayın tüm boyutları hakkında bilgiler vermemesi nedeniyle modelleme amacına dönük olarak kullanılması mümkün bulunmamaktadır.

Banka, bir alternatif olarak diğer bankalarla birlikte ortak olarak oluşturulan bir veri tabanındaki bilgileri kullanabilecektir. Dışsal bir veri tabanından sağlanan bilgiler çeşitli işlemlerden geçirilerek bankanın kullanımına uygun hale getirilebilmektedir.

Dışsal verilerle ilgili olarak Khan (2001)'de şu hususlara yer verilmektedir:

- Dışsal verilerin farklı ölçeğe, kültürlere, risk alma eğilimine, kontrol yapılarına, süreçlerine ve faaliyet bileşimine sahip kuruluşlardan elde ediliyor olması bu verilerin spesifik bir banka açısından kullanılabilirliğini azaltmaktadır.
- Dışsal veriler daha çok sektörün “ortalama” risk profili hakkında bilgi vermektedir.
- Kamuya açık kaynaklardan elde edilen operasyonel risk verileri birçok eksikliği ve sapmayı içerdiğinden doğrudan modelleme amaçlarına uygun değildir.

- İçsel ve dışsal verilerin farklı dağılım özellikleri taşıması nedeniyle bu iki veri setinin doğrudan bir araya getirilmesi mümkün değildir.

ITWGOR (2001)'de ise, Kayıp Dağılımları Yaklaşımında kayıp dağılımlarının oluşturulmasında kullanılacak dışsal verilerle ilgili çözümlenmesi gerekli sorunları verilerin eksiksizliği, veri toplamada alt eşik düzeyinin belirlenmesi ve dışsal verilerin içsel verileri tamamlayıcısı olarak kullanılması konuları olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, dışsal verilerin eksik içsel veri setini tamamlamak, içsel veri setinden elde edilen parametreleri (beklenen ve beklenmeyen kayıplar gibi) düzeltmek, senaryoların kalitesinin ve güvenilirliğinin artırmak ve içsel verilerle yapılan ölçümlerin geçerliliğini değerlendirmek amacıyla dönük olarak kullanılabilirliğini ifade etmektedir. ITWGOR (2001), dışsal verilerin içsel verilere dahil edilmesinde iki önemli hususun göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade etmektedir. Bunlar, dışsal verilerin bankanın özelliklerine “uygunluğu” ve verinin bankanın büyüklüğüne göre “ölçeklenmesi”dir.

Dışsal verilerin herhangi bir işlem yapılmaksızın doğrudan içsel verilerle birlikte modellenmeye dahil edilmesi mümkün bulunmamaktadır⁶.

⁶ Dışsal verilerin içsel verilerle birlikte ele alınabilmesi için yapılması gereken işlemlere ilişkin olarak bakınız Baud vd (2002).

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Operasyonel riskin finansal risklerden temel farklılığı, alınan herhangi bir finansal pozisyona bağlı olmaksızın bankanın tüm faaliyetlerinde sistem, süreç, insan unsuru ve dış etkenler nedeniyle ortaya çıkmış olmasıdır. Riskin kaynağının ve etki alanının farklı olması, risk yönetiminin de farklı kapsam ve nitelikte gerçekleştirilmesini gerektirmektedir.

Operasyonel risk diğer risklerle de sürekli bir etkileşim halindedir. Operasyonel risk genellikle (kredi, piyasa, likidite, faiz oranı gibi) finansal risklerin yanında (itibar riski, stratejik risk, iş riski gibi) finansal olmayan riskler nedeniyle de karşı karşıya kalınan kayıpların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Sonuç çoğu zaman bu risklere ilişkin kayıp olayları ya da doğrudan operasyonel kayıp olayları şeklinde ortaya çıkmaktadır⁷.

Operasyonel riskin ortaya çıktığı alanlar, etki alanı ve diğer risklerle etkileşimi göz önünde bulundurulduğunda risk yönetimi sistemlerinin kapsamının bankanın tamamına yönelik olarak oluşturulması gereğini ortaya çıkarmaktadır. Operasyonel risk yönetimi sisteminin temel unsurlarından olan veri ve veri tabanı sistemlerinin de bu kapsamda ele alınması gereklidir.

Operasyonel risk veri tabanı uygulaması, risklerin tanımlanması ile başlayan ve ölçüm modellerinde veya yöntemlerinde girdi olarak kullanılacak risk verilerinin elde edilmesine kadar devam eden bir süreç içerisinde ele alınabilmektedir.

Bir bankada operasyonel risk veri tabanının oluşturulması, bankanın operasyonel risk yönetim sisteminin kurulması sürecinin bir parçası olarak ele alınmalıdır. Bir bütünün parçası olarak ele alındığında sistemin unsurları arasındaki olası uyumsuzluklar önceden ortadan kaldırılabilecektir.

Bankaların operasyonel risk veri tabanının oluşturulması, veri tabanı sistemi ister banka içerisinde geliştirilsin isterse de dışarıdan satın alınsın, tüm unsurlarıyla birlikte bir bütün olarak ve bunu gerçekleştirmek için gerekli faaliyetler de bir proje olarak ele alınmalıdır.

Proje, planlama ve gereksinim analizi ile başlayan, birbirini takip eden veya birbiriyle eş zamanlı olarak gerçekleştirilen faaliyetlerden oluşmalıdır. Projenin her aşaması önceden

⁷ Operasyonel riskin diğer risklerle etkileşimine ilişkin olarak daha fazla bilgi için bakınız Mazıbaş (2002) ve (2005c).

planlanmalı, çıkması muhtemel sorunların ne şekilde ele alınacağı ve nasıl çözümlenebileceğine dair eylem planları da içermelidir⁸.

Operasyonel risk verilerinin toplanması ve veri tabanı sisteminin işletilebilmesi için banka içerisinde yetki ve sorumluluk dağılımının gereğince yapılmış olması gereklidir. Bu amaçla, sistemin ilgili tüm taraflarının sistemin işleyişine yönelik görev ve sorumluluklarının net bir şekilde belirlenmesi ve bunların yerine getirilmesinin sağlanması gereklidir. Ayrıca, veri ve veri tabanı ile ilgili karşılaşılabilecek sorunların çözümüne yönelik süreçlerin ve görev tanımlarının belirlenmiş olması gereklidir.

Operasyonel risk veri toplama sürecinin, veri tabanının ve risk yönetim sisteminin bütününe etkinliği banka yönetiminin konuyu sahiplenme derecesiyle doğrudan bağlantılıdır. Banka yönetiminin sürece ve sisteme sahip çıkması ve ilgili taraflardan kaynaklanabilecek sistemin etkin işlemlerini engelleyebilecek sorunların çözümü için gerekli tedbirleri alma kararlılığında olması gereklidir. Bu çerçevede, banka yönetiminin sistem ve süreçlerin işleyebilmesi için gerekli ortamı oluşturması, olumsuz saikler nedeniyle sergilenen davranışları engellemesi ve kararlılığını net bir şekilde ilgili taraflara iletmesi bir ön koşul olarak ortaya çıkmaktadır.

⁸ Operasyonel risk veri tabanı sisteminin temel unsurları ve bir bankada operasyonel risk veritabanı sisteminin kurulmasına ilişkin detaylı bilgiler için bakınız Mazıbaş (2006a).

KAYNAKLAR

- [1] Basle Committee on Banking Supervision (2001a): **“Operational Risk”** Supporting Document to the New Basel Capital Accord, BIS, Basel, Switzerland, January 2001.
- [2] Basle Committee on Banking Supervision (2001b): **“The New Basel Capital Accord”** Consultative Document, BIS, Basel, Switzerland, January 2001.
- [3] Basel Committee on Banking Supervision (2004) **“International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards”**, BIS, Basel, Switzerland, June 2004.
- [4] Basel Committee on Banking Supervision (2005) **“International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework”**, BIS, Basel, Switzerland, November 2005.
- [5] Baud, N., Frachot A., Rocalli T. (2002): **“Internal Data, External Data and Consortium Data for Operational Risk Measurement: How to Pool Data Properly?”** Groupe de Recherche Operationnelle, Credit Lyonnais, France.
- [6] Institute of International Finance, Working Group on Operational Risk (ITWGOR) (2001): **“Report of the Working Group on Operational Risk”**, IIF, May 2001.
- [7] Khan, Ali Samad (2001): **“Data Modeling”**, Presentation in *How to Master and Quantify Operational Risk, The GARP Operational Risk Seminar*, 18-19 October 2001, London.
- [8] Mazıbaş, Murat (2002): **“Operasyonel Risklerin Stokastik Yöntemlerle Modellenmesi”** Basılmamış BDDK Uzmanlık Tezi, Eylül 2002.
- [9] Mazıbaş, Murat (2003): **“Operasyonel Risk Yönetimi ve Türk Bankacılık Sistemi”**, İktisat/İşletme ve Finans Dergisi, Şubat 2003.
- [10] Mazıbaş, Murat (2005a): **“Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: Risk Verilerine İlişkin Bir Değerlendirme”** BDDK Çalışma Raporu, 2005/2.
- [11] Mazıbaş, Murat (2005b): **“Türk Bankacılık Sektöründe Operasyonel Risklerin Stokastik Yöntemlerle Ölçülmesi”**, Basılmamış Gazi Üniv. SBE Ekonometri Y.Lisans Tezi, Eylül 2005.
- [12] Mazıbaş, Murat (2006a): **“Operasyonel Risk Veri Tabanı Modellemesi ”** BDDK Çalışma Raporu, 2006/2.
- [13] Moffitt, Kevin, Jan van de Lagemaat, Gerrit (2003): **“Internal Loss Data Collection in an Global Banking Organisation”**, Presentation, www.newyorkfed.org, May.
- [14] Risk Yönetim Sistemleri ve Uygulama Esasları Çalışma Grubu, Operasyonel Risk Alt Çalışma Grubu (2004): **“Operasyonel Risk Veri Tabanı”**, Türkiye Bankalar Birliği, Nisan 2004.

BANKACILIK
DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU

Atatürk Bulvarı No:191 06680 Kavaklıdere / ANKARA
Tel :(0312) 455 65 29 Fax: (0312) 424 17 42

www.bddk.org.tr